

Tiết 4

IV - NGUYÊN NHÂN THẮNG LỢI VÀ Ý NGHĨA LỊCH SỬ CỦA BA LẦN KHÁNG CHIẾN CHỐNG QUÂN XÂM LƯỢC MÔNG - NGUYÊN

I - Mục tiêu bài học

Xem mục tiêu chung của bài.

II - Những điều cần lưu ý

Theo cấu trúc trong SGK, ở phần này GV cần giảng cho HS nắm được những điểm sau đây :

Ở mục 1, về nguyên nhân thắng lợi, GV cần nhấn mạnh mấy điều chủ yếu :

+ *Thứ nhất*, trong cả ba lần kháng chiến chống quân Mông – Nguyên đều có sự tham gia tích cực, chủ động của các tầng lớp nhân dân, các thành phần dân tộc. Nhân dân tham gia vào cuộc kháng chiến dưới nhiều hình thức phong phú, nhờ vậy nhà Trần mới thực hiện thành công đường lối đánh giặc "lấy đoản binh thắng trường trận", tránh thế giặc mạnh lúc đầu, vừa đánh cản giặc vừa rút lui bảo toàn lực lượng, chờ thời cơ phản công tiêu diệt quân giặc, bắt giặc đánh theo cách đánh của ta, vì nhờ có dân ủng hộ, phối hợp, dựa vào dân để thực hiện đường lối kháng chiến ;

+ *Thứ hai*, là sự chuẩn bị chu đáo về tiềm lực mọi mặt cho cuộc kháng chiến ; GV cần cho HS thấy rõ sự chuẩn bị của nhà Trần không chỉ được thực hiện khi cuộc kháng chiến sắp bùng nổ mà có sự chuẩn bị lâu dài về mọi mặt chính trị, kinh tế, xã hội, sự quan tâm chăm lo cuộc sống của dân, bởi vậy trước nguy cơ chiến tranh, nhà Trần đã có đủ tiềm lực về chính trị, quân sự, xã hội và toàn dân đoàn kết, gắn bó với nhà Trần, cùng triều đình đánh giặc. Đường lối chiến lược, chiến thuật đúng đắn, sáng tạo cũng là một nguyên nhân cần được nhấn mạnh đưa đến thắng lợi của cuộc kháng chiến như đã trình bày trong SGK.

Ở mục 2, trước khi giảng về phần ý nghĩa lịch sử, GV nên nhắc lại sức mạnh của đế chế Mông – Nguyên khi xâm lược Đại Việt và tình hình nước ta lúc bấy giờ (số lượng quân lính, dân số của Đại Việt bấy giờ). Điều này giúp HS thấy được tương quan lực lượng giữa ta và quân xâm lược rất chênh lệch, do vậy cuộc kháng chiến của nhân dân ta gặp rất nhiều khó khăn, nhưng kết quả ta đã thắng lợi. Điều đó càng làm nổi rõ ý nghĩa lịch sử của ba lần kháng chiến.

III - Thiết bị, tài liệu cần cho bài giảng

1. Bản đồ đế quốc Mông – Nguyên ở thế kỉ XIII.
2. Bài *Hịch tướng sĩ* của Trần Quốc Tuấn.

IV - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Giới thiệu bài mới

GV nên liên hệ với bài trước, từ đó dẫn dắt HS theo dõi bài mới hoặc có thể mở đầu như sau : Ở những bài học trước, chúng ta thấy cả ba lần kháng chiến chống quân xâm lược Mông - Nguyên thời Trần đã diễn ra trong hoàn cảnh vô cùng khó khăn, gian nguy, nhưng kết quả chúng ta đã thắng lợi vẻ vang. Vậy những nguyên nhân nào đã đưa đến thắng lợi đó ? Ý nghĩa lịch sử của ba lần kháng chiến thắng lợi đó như thế nào ?

2. Dạy và học bài mới

Ở mục 1 - Nguyên nhân thắng lợi, GV nêu câu hỏi cho HS trả lời sau khi đã giới thiệu bài mới : "Theo các em, những nguyên nhân nào đưa đến thắng lợi của cuộc kháng chiến chống quân Mông – Nguyên ?"

Sau khi HS trả lời (có thể gọi từ 1 đến 2 em bổ sung), GV tiến hành giảng những nội dung trong SGK. GV có thể dẫn chứng một số sự kiện thể hiện các vua và triều đình nhà Trần rất quan tâm, chăm lo đến đời sống nhân dân, gần gũi dân... (có thể tham khảo sách *Đại Việt sử kí toàn thư* viết về thời Trần) để giúp HS hiểu rõ hơn nguyên nhân tạo nên sự gắn bó, đoàn kết giữa các tầng lớp nhân dân, các thành phần dân tộc trong cuộc kháng chiến chống quân xâm lược Mông – Nguyên.

Sau khi giảng xong mục 1, GV sơ kết, chốt lại bốn nguyên nhân chính đưa đến thắng lợi trong ba lần kháng chiến chống quân Mông - Nguyên ở thế kỉ XIII. Có thể, trước khi kết thúc mục này, GV cho HS nhắc lại những nội dung trên, rồi mới sơ kết.

Sang mục 2 – Ý nghĩa lịch sử, GV giới thiệu qua vài nét về đế quốc Mông – Nguyên ở thế kỉ XIII (GV nên kết hợp bài giảng với việc sử dụng bản đồ), làm rõ so sánh lực lượng giữa ta và quân xâm lược rất chênh lệch ; thế giặc mạnh, đe dọa nền độc lập, tự chủ của nhiều nước trên thế giới, nhưng cả ba lần đến xâm lược Đại Việt, chúng đều bị quân dân ta đánh bại.

Tiếp đó, GV có thể đặt câu hỏi để gợi sự chú ý của HS : "Theo các em, ba lần kháng chiến chống quân Mông – Nguyên thắng lợi trong hoàn cảnh lịch sử thời đó có ý nghĩa quan trọng như thế nào ?". Sau khi HS trả lời, GV giảng nội dung mục này theo SGK rồi chốt lại ba ý chính và chuyển sang mục 3. Cuối bài, GV giới thiệu vài nét về thân thế, sự nghiệp của Trần Quốc Tuấn, đọc và phân tích một vài đoạn trong *Hịch tướng sĩ* của ông để đi đến kết luận khái quát : Trần Quốc Tuấn là một anh hùng dân tộc, một nhà quân sự tài giỏi.

* Sơ kết bài học

GV chốt lại bốn nguyên nhân chủ yếu đưa đến thắng lợi, ba ý nghĩa chính của ba lần kháng chiến chống quân Mông – Nguyên thắng lợi và thành công, trong đó có sự đóng góp to lớn của người anh hùng dân tộc Trần Quốc Tuấn.

3. Gợi ý trả lời các câu hỏi kiểm tra cuối bài

Cần nêu được những nguyên nhân chính và ý nghĩa lịch sử như đã trình bày trong SGK.

V - Tài liệu tham khảo

(Về mưu kế đánh giặc của Trần Hưng Đạo)

Hưng Đạo Vương ốm nặng, vua ngự đến nhà thăm, hỏi rằng : "Chẳng may chết, giặc phương Bắc lại xâm lấn thì kế sách làm sao ?". Hưng Đạo trả lời : "Thời Đinh - Lê (Lê Hoàn) dùng được người hiền lương, đất phương Nam mạnh mà phương Bắc thì mỗi một suy yếu, trên dưới cùng lòng, lòng dân không chia, xây thành Bình Lữ mà phá được giặc Tống, đó là một thời. Nhà Lý mở nền, nhà Tống xâm chiếm địa giới, dùng Lý Thường Kiệt đánh chiếm Khâm Châu, Liêm Châu đến tận Mai Lĩnh là vì có thể đánh được. Mới rồi Toa Đô và Ô Mã Nhi bốn mặt bao vây, vì vua tôi cùng lòng, anh em hoà mục, nước nhà góp sức, giặc tự bị bắt. Tóm lại, giặc cậy trận dài, ta cậy binh ngắn, lấy ngắn chế dài là việc thường của binh pháp..."

(Dẫn theo *Đại Việt sử ký toàn thư*, Tập II, Sđd, tr.80).